

izvirni znanstveni članek
prejeto: 2003-11-25

UDK: 316.75:81'27(497.4-14)

SLOVENSKA ISTRA STIČIŠČE JEZIKOV IN KULTUR: NA KAKŠNIH STALIŠČIH SLONITA JEZIKOVNA IN KULTURNA BODOČNOST TEGA PROSTORA?

Marina FURLAN

Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper, SI-6000 Koper, Garibaldijsva 1
e-mail: marina.furlan@zrs-kp.si

IZVLEČEK

V okviru raziskave, ki je del širše študije o identiteti Slovenske Istre, je avtorica pričujočega teksta preučevala stališča reprezentativnega vzorca prebivalcev Slovenske Istre do nekaterih pomembnih vidikov, ki so bistveni za skladno sožitje prebivalcev Slovenske Istre kot kontaktnega prostora, v katerem sobivajo prebivalci z različnimi avtohtonimi in neavtohtonimi jezikovnimi in kulturnimi ozadji. Rezultati raziskave kažejo na obstoj pretežno pozitivnega odnosa prebivalcev Slovenske Istre do jezikovne in kulturne raznolikosti.

Ključne besede: stališča, dvojezičnost, medkulturna strpnost, večkulturnost, Slovenska Istra

L'ISTRIA SLOVENA, CROCEVIA DI LINGUE E CULTURE: SU QUALI POSIZIONI SI BASA IL FUTURO LINGUISTICO E CULTURALE DI QUEST'AREA?

SINTESI

L'autrice del presente scritto ha analizzato, nell'ambito della ricerca che costituisce una parte di un più ampio studio sull'identità dell'Istria slovena, gli atteggiamenti del campione rappresentativo che si riferisce agli abitanti dell'Istria slovena. Ha studiato alcuni aspetti importanti ed essenziali relativi alla convivenza armoniosa degli abitanti di questo territorio, in qualità di area di contatto, nella quale convivono persone con diversi retroterra linguistici e culturali, autoctoni e non autoctoni. I risultati della ricerca indicano l'esistenza del rapporto alquanto positivo degli abitanti dell'Istria slovena verso le diversità linguistiche e culturali.

Parole chiave: atteggiamenti, bilinguismo, tolleranza interculturale, multiculturalità, Istria slovena

UVOD

Človek je socialno bitje in kot tak tudi bitje, za katero so značilni socialni odnosi. Slednje pa človek vzpostavlja in vzdržuje s komunikacijo. Različni avtorji definirajo komunikacijo v skladu z različnimi teorijami, vendar je večino definicij v bistvu možno zreducirati na prenos določenega sporočila ali informacije (Rus, 1994). Najboljše (pa čeprav še zdaleč ne edino) sredstvo za prenos informacij med človeškimi bitji pa je nedvomno jezik. Kot poudarjajo številni avtorji pa je jezik tesno povezan s kulturo, ki ga le-ta uporablja pri posredovanju lastnih vsebin. Tako na primer Sapir (1972, 58) ugotavlja, da "...lahko jemljemo jezik kot simboličnega vodjo h kulturi", Heath (1986 v Pease-Alvarez, Vasquez, 1994, 82) pa, da "je učenje jezika učenje kulture". Vsaj do neke mere pa je res tudi obratno, in sicer da določeno kulturo lahko najbolje razumemo tedaj, ko jo spoznavamo skozi njej lastni jezik. Tako vidimo, da na eni strani kultura vpliva na jezik in določa smer, v katero se bo le-ta razvijal, na drugi pa tudi jezik vpliva na kulturo, saj s posredovanjem novih znanj in odkritij sodeluje pri njenem oblikovanju in razvoju. Torej lahko trdimo, da obstaja vzajemni odnos vplivanja med jezikom in družbo oziroma kulturo, v okviru katere se je določen jezik razvil.

Zakaj je to tako pomembno? V procesu socializacije je odločilnega pomena komunikacija med otrokom in odraslimi, ki zanj skrbijo. Velik del otrokove socializacije poteka prek jezikovne komunikacije, in sicer tako direktno kot indirektno; direktno preko navodil, ki jih otrok prejme od odraslih, indirektno pa prek zgodb in pripovedi, ki odražajo kulturne in druge vrednote njegovega okolja ter prek sodelovanja v verbalnih interakcijah, značilnih za vloge in status, ki naj bi jih privzel znotraj družbe ter kulturnega okolja, v katerem odrasča. Vse to naj bi ga v končni fazi privedlo do sposobnosti uspešne in kulturno-kontekstno primerne komunikacije (Hymes, 1972 v Ely, Berko Gleason, 1996).

Kaj pa se dogaja v okoljih, ki so večjezična in večkulturna? Kot pravi Gabrielle Varro (1990), je dvojezična socializacija dejavnik, ki se najbolj diferencira med enonarodnostnimi in enojezičnimi na eni ter večnarodnostnimi in večjezičnimi družinami na drugi strani. Varrojeva pri tem misli predvsem na primarno socializacijo, t.j. tisto njeno fazo, ko so otrokove interakcije v glavnem omejene na znotrajdružinsko komunikacijo. Čisto posebni obliki dvojezične socializacije pa so podvrženi otroci, ki so sicer primarno socializacijo doživeli v enojezični in enokulturni družini, a se soočajo z drugačno kulturo in jezikom v fazi sekundarne socializacije, t.j. ko vsakodnevno prihajajo v institucionaliziran stik z zunajdružinskim svetom, v katerem prevladujeta jezik in kultura, ki sta drugačna od družinskega. Take primere predstavljajo otroci priseljencev oziroma otroci iz družin narodnostnih manjšin.

Lambert (1967 v Cummins, 1984) je ugotovil, da lahko manjšinski otroci (podobno pa velja tudi za otroke priseljencev) glede na sočasno pripadnost dvema kulturama razvijejo lastno identiteto v skladu z enim izmed naslednjih modelov:

1. uravnotežena identifikacija z obema kulturama;
2. identifikacija s kulturo širšega okolja in zavračanje kulture maternega jezika (ta se npr. kaže kot zavračanje uporabljanja maternega jezika);
3. identifikacija s kulturo maternega jezika in zavračanje kulture širšega okolja;
4. neizrazita identifikacija s katerokoli izmed dveh kultur.

Otroci običajno dosegajo boljše jezikovne rezultate v jeziku, s kulturo katerega so se identificirali. To pa obenem pomeni, da jim med šolanjem bolj ustreza pouk v "izbranem" jeziku in da bodo v tem jeziku dosegali največ, kar zmorejo. Zato je dvojezičnost na visokem nivoju možna le, če otrokova identifikacija poteka po prvem modelu. Prav iz nerazumevanja različnih modelov identifikacije dvojezičnih/dvokulturnih otrok pa so v preteklosti izvirale zmotne generalizacije o škodljivosti dvojezičnosti za otrokov jezikovni razvoj. Ko okolje zavrača kulturo, ki je za otroka njegova "materna kultura", ali ne kaže zadovoljive mere sprejemanja, bo namreč najverjetneje otrokova identifikacija potekala po drugem Lambertovem modelu, kar zanj sicer ne bo optimalno, a še vedno ne bo imelo posledic, ki bi jih imela identifikacija po tretjem in četrtem modelu. Identifikacija po teh dveh modelih namreč sovпада s slabim šolskim uspehom manjšinskih otrok. Običajno je za otroke, katerih identifikacija poteka po enem izmed omenjenih dveh modelov, značilen odklonilen ali ambivalenten odnos do maternega jezika in ustrežajoče kulture oz. celo do obeh jezikov in njunih kultur. To pa je najpogostejše v okoljih, kjer ni razumevanja za jezikovno in kulturno drugačnost oziroma kjer prevladujejo negativna stališča do pripadnikov manjšinskih skupnosti in kjer so le-ti zaradi svoje narodne pripadnosti in jezika žrtev predsodkov in stigmatizacije ter odrinjeni na rob družbe.

Danes je v svetu čedalje več območij, ki so ne le de facto, pač pa tudi uradno večjezična in večkulturna. Nekatera so taka že od nekdaj oziroma segajo korenine njihove večjezičnosti tako daleč nazaj, da je težko ugotoviti, kateri jezik oziroma katera kultura, ki tvorita večjezičnost oziroma večkulturnost, sta bila na danem območju najprej prisotna, medtem ko sta drugje večjezičnost in spremljajoča večkulturnost rezultat novjših migracijskih gibanj.

Življenje v večjezičnem okolju zahteva, da morajo osebe, ki v njem živijo, sočasno ali sukcesivno usvajati dva ali celo več jezikov ter osnovna socialna pravila, ki veljajo za obe/vse prisotni/e jezikovno-kulturni/e skupnosti. V večjezičnem okolju, v katerem imajo vsi jeziki (in pripadajoče kulture) enakovreden status ter so med

prebivalstvom enakomerno razširjeni, govorimo o societalni večjezičnosti, v primerih, kjer obstajata jezikovno-kulturni večina in manjšina, pa o individualni večjezičnosti. Tako bi lahko rekli, da gre v Slovenski Istri za območje, kjer med prebivalstvom obstaja slovensko-italijanska societalna dvojezičnost, medtem ko so posamezniki, ki so pripadniki drugih (torej ne slovenske ali italijanske) narodnostnih skupin, tro- ali večjezični, ker se med šolanjem učijo še obeh jezikov okolja: slovenščine in italijanščine. Glede na to, da smo priča societalni dvojezičnosti, ki je v posameznih primerih razširjena še na individualno večjezičnost, bi lahko pričakovali, da so v tem prostoru stališča do dvojezičnosti in večkulturnosti pozitivna oziroma stopnja medjezikovne in medkulturne strpnosti visoka ter temelji za nadaljnje gojenje večjezičnosti in večkulturnosti dobri.

METODA

Problem

Namen tematskega sklopa "Manjšine, priseljevanje, jezik", ki je sicer del širše zastavljene raziskave "Narodna in kulturna identiteta na območju slovensko-italijanskega kulturnega stika v procesih evropske integracije", je bil ugotoviti, kakšni so stališča in odnosi prebivalcev Slovenske Istre do priseljencev, manjšin, dvojezičnosti ter do vprašanja jezika v javnih občilih. Z namenom, da bi dobili odgovore, ki bi kar najbolj zadovoljevali osnovne kriterije objektivnosti, zanesljivosti, veljavnosti in ponovljivosti raziskave, smo izoblikovali večje število postavk in trditvev o stališčih in odnosih do priseljencev, manjšin, dvojezičnosti ter jezika v javnih občilih. Postavke in trditve smo preverili v okviru preliminarnе študije. Izmed postavk, ki so preizkušance medsebojno statistično pomembno diskriminirale, smo jih izbrali 32, ki so vsebinsko najbolj primerne za namenene raziskave. Tematski sklop je oblikovan tako, da so nekatere postavke zelo natančne, saj se nanašajo na specifično problematiko v specifičnem okolju Slovenske Istre, druge pa načelne (le-te raziskovano problematiko obravnavajo na načelnem nivoju, t.j. brez omembe specifičnih okolij, manjšin ipd.).

Glede na to, da tematski sklop zajema zelo kompleksno in široko problematiko tako načelnih kot specifičnih vprašanj, povezanih z manjšinami, priseljevanjem in jezikom, se bom v pričujočem tekstu omejila na obravnavo nekaterih načelnih stališč do dvo/večjezičnosti ter kulturne raznolikosti, ki sem jih raziskala.

Osnovni cilji zastavljenih vprašanj so naslednji:

- ugotoviti, kakšen je odnos prebivalcev Slovenske Istre do manjšin;
- ugotoviti, kakšen je njihov odnos do dvojezičnosti;
- ugotoviti, kakšen je njihov odnos do kulturne raznolikosti (sobivanja pripadnikov različnih kulturnih ozadij);

- ugotoviti, če obstajajo ter kakšne so morebitne razlike med stališči pripadnikov različnih skupin (skupine smo določili glede na neodvisne spremenljivke: narodna pripadnost, starost, izobrazba, avtohtonost, spol) do vseh omenjenih dejavnikov.

Hipoteze

Pri razreševanju problema obravnavane tematike so bile postavljene naslednje hipoteze:

1. Udeleženci raziskave so naklonjeni dvojezičnosti.
2. Udeleženci raziskave so naklonjeni kulturni strpnosti.
3. Obstajajo razlike med stališči udeležencev raziskave glede na starost.
4. Obstajajo razlike med njihovimi stališči glede na izobrazbo.
5. Obstajajo razlike med njihovimi stališči glede na narodno pripadnost.
6. Obstajajo razlike med njihovimi stališči glede na avtohtonost/priseljenost.
7. Obstajajo razlike med njihovimi stališči glede na versko pripadnost.

Udeleženci

V raziskavi je sodelovalo 457 polnoletnih udeležencev, ki so v času izvedbe empiričnega dela raziskave imeli stalno prebivališče v Slovenski Istri. Vzorec udeležencev raziskave, ki je ustrezal merilom naključne selekcije in reprezentativnosti, smo za potrebe raziskave prejeli od Statističnega urada RS.

Vzorec je bil uravnotežen po spolu (50,8% žensk in 49,2% moških), medtem ko se v narodni pripadnosti, za katero so se udeleženci opredelili, zrcali dejansko razmerje prebivalcev Slovenske Istre po narodnosti. Izjema so pripadniki italijanske manjšine, ki jih je slučajni vzorec zajel manj, kot naj bi jih, zaradi česar smo vzorec v tem smislu naknadno uravnotežili. Tako je bilo v obdelavi podatkov vključenih 75,2% Slovencev, 10,1% Hrvatov, 6,8% Italijanov, 3,8% Srbov, 2,3% Bošnjakov, 0,9% Makedoncev in po 0,5% Albancev ter oseb drugih narodnosti. Z željo, da bi oblikovali skupine, ki so si po merjenih stališčih notranje kar najbolj podobne, med seboj pa kar najbolj različne, smo skupine Srbov, Bošnjakov, Makedoncev in Albancev združili pod skupni imenovalec "drugi narodi nekdanje Jugoslavije".

Udeleženci raziskave so bili razdeljeni v 6 številčno dokaj enakomerno razporejenih starostnih skupin (z intervalom 10 let), kjer so bili v najmlajšo skupino vključeni mladi med 18 in 27 let starosti (19,4% vseh udeležencev), v najstarejšo pa starostniki z 68 in nad 68 let starosti (14,1%).

Vzorec udeležencev je bil urevnotežen tudi po kriteriju avtohtonosti (47,6%) oziroma priseljenosti

(52,4%), pri čemer je bila avtohtonost določena kot značilnost tistih udeležencev, ki so bili rojeni in socializirani v lokalnem kontekstu Slovenske Istre, kot priseljenost pa značilnost udeležencev, ki so se priselili kasneje iz drugih predelov Slovenije ali republik nekdanje Jugoslavije.

Večje razlike med udeleženci raziskave se kažejo pri njihovih izobrazbenih stopnjah. Največ udeležencev ima dokončano srednjo šolo (40%), pol manj jih je dokončalo višjo oziroma visoko šolo ali fakulteto (20,7%), 16,3% je takih, ki so dokončali osnovno šolo, 15,6% jih je končalo poklicno šolo, 6,8% pa jih je brez dokončane osnovne šole. V raziskavi je bilo udeleženi le 0,7% oseb z izobrazbo, ki presega univerzitetno diplomu.

Merski inštrumenti

V raziskavi je bil uporabljen vprašalnik, sestavljen iz petih vsebinskih sklopov ("Narodnostno mešane zakonske zveze", "Manjšine, priseljevanje, jezik", "Evropska unija, globalizacija, lokalizmi", "Vaška tradicija Slovenske Istre" in "Identiteta"), pri sestavi katerih je sodelovalo več strokovnjakov z različnimi izobrazbenimi profili (sociologija, zgodovina, jezikoslovje, psihologija itd.). Vprašalnik je bil v prvi fazi preizkušen v okviru preliminarnih študij, ki je pripomogla k izključitvi redundantnih in preveliko informativnih postavk ter h kar najbolj smiselni ureditvi preostalih postavk in trditvev. V strukturi celotnega vprašalnika se kaže različnost profesionalnih profilov sestavjalcev vprašalnika, kar je vidno tudi v okviru sklopa, ki ga zaradi preobsežnosti v pričujočem tekstu obravnavam le delno ("Manjšine, priseljevanje, jezik").

Različni pristopi in različna oblikovanost postavk in trditvev v sklopu "Manjšine, priseljevanje, jezik" pa prav gotovo pomenijo obogatitev podatkov, pridobljenih s pomočjo anketnega vprašalnika, saj se nekatere postavke nanašajo na načelna vprašanja sožitja, večkulturalnosti, dvojezičnosti ipd., druge pa na okoliščine, ki so

specifične za prostor slovensko-italijanskega kulturnega stika v Slovenski Istri.

V pričujočem tekstu se bom osredotočila na obravnavo načelnih stališč do dvojezičnosti in večkulturalnosti, ki so jih udeleženci raziskave izrazili z odgovori na postavke v vprašalniku: 10b, 10d, 10e ter 15 od a) do i). Vse te postavke so namenjene ugotavljanju stališč udeležencev in so sestavljene po principih petstopenjske Likertove lestvice za merjenje stališč.

Z dodatnim sklopom, ki smo ga v okviru vprašalnika poimenovali "Demografija", smo pridobile podatke na podlagi izjav skušali osmiseliti tudi z vidika natančnejše opredelitve skupin udeležencev, ki smo jih razvrstili po narodnostnih, izobrazbenih, starostnih in drugih kriterijih.

REZULTATI

V nadaljevanju bom prikazala rezultate tistih osnovnih statističnih analiz stališč udeležencev do načelnih vprašanj manjšin, kulturnega sožitja in dvojezičnosti, ki so se izkazali kot najbolj relevantni ter odpirajo najbolj poglobljen in smiselni vpogled v identitetno-strpnostna razmerja v Slovenski Istri.

V Tabeli 1 so prikazani frekvence in odstotki izbora posameznih stališč v celotnem vzorcu – torej ne glede na neodvisne spremenljivke, kakršne so: starost, narodna pripadnost idr., medtem ko so v drugih tabelah prikazana le "križanja", ki so se v statistični obdelavi (uporabljen je bila metoda analize variance) pokazala kot statistično pomembna.

Tabele od 2 do 6 prikazujejo križanje med raziskanimi postavkami ter posamezno neodvisno spremenljivko (starost, izobrazba, narodna pripadnost, verska pripadnost, avtohtonost/priseljenost), ki se nanaša na eno izmed zastavljenih hipotez. V tabelah so izpuščene tiste postavke, za katere je statistična obdelava pokazala, da v kombinaciji z dano neodvisno spremenljivko statistično pomembno ne variirajo.

Tabela 1: Osnovne frekvence in odstotki izbora stališč celotnega vzorca za posamezne postavke
Table 1: Frequencies and percentage of choice of single attitudes for each item by all subjects at once

	FREKVENCE	ODSTOTKI
<i>Narodi niso ne dobri ne slabi, negativni so lahko le posamezniki</i>		
se popolnoma strinjam	261	57,2
se strinjam	163	35,7
se niti strinjam niti ne strinjam	22	4,8
se ne strinjam	8	1,8
se sploh ne strinjam	2	0,4
SKUPAJ	456	100,0

<i>Uradno priznane manjšine morajo imeti za svoj obstoj zagotovljene posebne pravice</i>		
se popolnoma strinjam	87	19,3
se strinjam	202	44,9
se niti strinjam niti ne strinjam	89	19,8
se ne strinjam	56	12,4
se sploh ne strinjam	16	3,6
SKUPAJ	450	100,0
<i>Država bi morala zagotoviti šolanje v lastnem jeziku vsem narodnim skupnostim ne glede na dobo njihovega bivanja v določenem prostoru</i>		
se popolnoma strinjam	17	3,8
se strinjam	60	13,2
se niti strinjam niti ne strinjam	88	19,4
se ne strinjam	199	43,9
se sploh ne strinjam	89	19,6
SKUPAJ	453	100,0
<i>S tem, ko večinski narod uzakoni dvojezičnost, se podredi manjšinskemu narodu</i>		
se popolnoma strinjam	11	2,4
se strinjam	51	11,2
se niti strinjam niti ne strinjam	75	16,5
se ne strinjam	209	46,0
se sploh ne strinjam	108	23,8
SKUPAJ	454	100,0
<i>Tam, kjer sobiva več kultur, se mora manjšinski narod podrežati večinskemu</i>		
se popolnoma strinjam	65	14,5
se strinjam	182	40,5
se niti strinjam niti ne strinjam	82	18,3
se ne strinjam	91	20,3
se sploh ne strinjam	29	6,5
SKUPAJ	449	100,0
<i>Za sožitje narodov bi bilo najbolje, da bi vsi govorili le en skupen jezik</i>		
se popolnoma strinjam	51	11,3
se strinjam	127	28,1
se niti strinjam niti ne strinjam	75	16,6
se ne strinjam	134	29,6
se sploh ne strinjam	65	14,4
SKUPAJ	452	100,0
<i>Sočasno učenje dveh ali več jezikov je za otrokov jezikovni razvoj škodljivo</i>		
se popolnoma strinjam	8	1,8
se strinjam	24	5,3
se niti strinjam niti ne strinjam	10	2,2
se ne strinjam	168	36,8
se sploh ne strinjam	246	53,9
SKUPAJ	456	100,0
<i>Če si dvojezičen, si bolj strpen do drugih kultur in nasploh do vseh ljudi</i>		
se popolnoma strinjam	84	18,4
se strinjam	201	44,1
se niti strinjam niti ne strinjam	93	20,4
se ne strinjam	60	13,2
se sploh ne strinjam	18	3,9
SKUPAJ	456	100,0

<i>Biti dvojezičen pomeni imeti več možnosti za uspeh v življenju</i>		
se popolnoma strinjam	128	28,3
se strinjam	229	50,6
se niti strinjam niti ne strinjam	44	9,7
se ne strinjam	38	8,4
se sploh ne strinjam	14	3,1
SKUPAJ	453	100,0
<i>Če si dvojezičen, slabše občutiš svojo narodno pripadnost</i>		
se popolnoma strinjam	8	1,8
se strinjam	33	7,3
se niti strinjam niti ne strinjam	59	13,1
se ne strinjam	248	54,9
se sploh ne strinjam	104	23,0
SKUPAJ	452	100,0
<i>Naloga šole ni le izobraževanje otrok, pač pa tudi privzganje narodne zavesti</i>		
se popolnoma strinjam	95	20,9
se strinjam	217	47,8
se niti strinjam niti ne strinjam	80	17,6
se ne strinjam	53	11,7
se sploh ne strinjam	9	2,0
SKUPAJ	454	100,0
<i>Šola mora otroke vzgajati k jezikovni in kulturni strpnosti</i>		
se popolnoma strinjam	156	34,2
se strinjam	254	55,7
se niti strinjam niti ne strinjam	31	6,8
se ne strinjam	12	2,6
se sploh ne strinjam	3	0,7
SKUPAJ	456	100,0

Tabela 2: Tipologije stališč do posameznih postavk glede na starost udeležencev (v odstotkih)

Table 2: Typology of attitudes toward particular items by considering the age of subjects (expressed in %)

STAROST	18-27	28-37	38-47	48-57	58-67	nad 68
<i>Za sožitje narodov bi bilo najbolje, da bi vsi govorili le en skupen jezik</i>						
se popolnoma strinjam	10,2%	3,2%	15,2%	14,3%	10,0%	13,1%
se strinjam	31,8%	20,6%	19,6%	29,8%	28,3%	41,0%
se niti strinjam niti ne strinjam	20,5%	20,6%	18,5%	16,7%	6,7%	14,8%
se ne strinjam	23,9%	42,9%	25,0%	26,2%	40,0%	24,6%
se sploh ne strinjam	13,6%	12,7%	21,7%	13,1%	15,0%	6,6%
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
<i>Sočasno učenje dveh ali več jezikov je za otrokov jezikovni razvoj škodljivo</i>						
se popolnoma strinjam	1,1%	-	2,2%	1,2%	-	4,8%
se strinjam	5,7%	4,7%	2,2%	3,6%	6,6%	11,3%
se niti strinjam niti ne strinjam	2,3%	-	2,2%	3,6%	-	4,8%
se ne strinjam	40,9%	31,3%	33,3%	35,7%	41,0%	40,3%
se sploh ne strinjam	50,0%	64,1%	60,2%	56,0%	52,5%	38,7%
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
<i>Če si dvojezičen, si bolj strpen do drugih kultur in nasploh do vseh ljudi</i>						
se popolnoma strinjam	10,2%	15,6%	21,5%	19,0%	26,7%	20,6%
se strinjam	37,5%	50,0%	36,6%	40,5%	53,3%	52,4%
se niti strinjam niti ne strinjam	27,3%	21,9%	26,9%	16,7%	6,7%	17,5%
se ne strinjam	21,6%	9,4%	8,6%	17,9%	10,0%	9,5%
se sploh ne strinjam	3,4%	3,1%	6,5%	6,0%	3,3%	-
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

<i>Biti dvojezičen pomeni imeti več možnosti za uspeh v življenju</i>						
se popolnoma strinjam	18,2%	29,7%	27,5%	31,0%	29,5%	37,7%
se strinjam	60,2%	46,9%	41,8%	47,6%	55,7%	50,8%
se niti strinjam niti ne strinjam	10,2%	10,9%	15,4%	7,1%	3,3%	9,8%
se ne strinjam	10,2%	12,5%	7,7%	9,5%	8,2%	1,6%
se sploh ne strinjam	1,1%	-	7,7%	4,8%	3,3%	-
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
<i>Naloga šole ni le izobraževanje otrok, pač pa tudi privzganjanje narodne zavesti</i>						
se popolnoma strinjam	15,9%	19,0%	23,7%	20,2%	26,2%	22,6%
se strinjam	44,3%	46,0%	37,6%	45,2%	63,9%	56,5%
se niti strinjam niti ne strinjam	27,3%	17,5%	19,4%	16,7%	1,6%	17,7%
se ne strinjam	10,2%	15,9%	14,0%	16,7%	8,2%	3,2%
se sploh ne strinjam	2,3%	1,6%	5,4%	1,2%	-	-
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela 3: Tipologije stališč do posameznih postavk glede na izobrazbo udeležencev (v odstotkih)

Table 3: Typology of attitudes toward particular items by considering the level of instruction of subjects (expressed in %)

IZOBRAZBA	nedokončana osnovna šola	dokončana osnovna šola	dokončana poklicna šola	dokončana srednja šola	višja, visoka šola, fakulteta
<i>Uradno priznane manjšine morajo imeti za svoj obstoj zagotovljene posebne pravice</i>					
se popolnoma strinjam	13,8%	18,1%	21,1%	15,5%	28,4%
se strinjam	48,3%	38,9%	38,0%	47,0%	49,5%
se niti strinjam niti ne strinjam	24,1%	26,4%	25,4%	17,1%	13,7%
se ne strinjam	10,3%	12,5%	11,3%	16,6%	6,3%
se sploh ne strinjam	3,4%	4,2%	4,2%	3,9%	2,1%
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
<i>Država bi morala zagotoviti šolanje v lastnem jeziku vsem narodnim skupnostim ne glede na dobo njihovega bivanja v določenem prostoru</i>					
se popolnoma strinjam	10,0%	4,1%	2,8%	3,9%	2,1%
se strinjam	23,3%	19,2%	8,5%	11,7%	11,5%
se niti strinjam niti ne strinjam	20,0%	16,4%	15,5%	19,4%	24,0%
se ne strinjam	43,3%	38,4%	39,4%	44,4%	51,0%
se sploh ne strinjam	3,3%	21,9%	33,8%	20,6%	11,5%
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
<i>S tem, ko večinski narod uzakoni dvojezičnost, se podredi manjšinskemu narodu</i>					
se popolnoma strinjam	3,4%	4,1%	2,8%	2,8%	3,4%
se strinjam	17,2%	17,6%	15,5%	10,6%	17,2%
se niti strinjam niti ne strinjam	20,7%	24,3%	25,4%	11,7%	20,7%
se ne strinjam	51,7%	33,8%	36,6%	49,4%	51,7%
se sploh ne strinjam	6,9%	20,3%	19,7%	25,6%	6,9%
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
<i>Tam, kjer sobiva več kultur, se mora manjšinski narod podrežati večinskemu</i>					
se popolnoma strinjam	6,9%	18,9%	27,1%	13,6%	6,2%
se strinjam	65,5%	39,2%	38,6%	39,5%	37,1%
se niti strinjam niti ne strinjam	10,3%	20,3%	21,4%	17,5%	17,5%
se ne strinjam	17,2%	17,6%	8,6%	24,9%	23,7%
se sploh ne strinjam	-	4,1%	4,3%	4,5%	15,5%
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

<i>Za sožitje narodov bi bilo najbolje, da bi vsi govorili le en skupen jezik</i>					
se popolnoma strinjam	17,2%	17,6%	20,0%	8,9%	3,1%
se strinjam	27,6%	39,2%	28,6%	27,9%	18,6%
se niti strinjam niti ne strinjam	20,7%	10,8%	20,0%	20,1%	11,3%
se ne strinjam	24,1%	21,6%	25,7%	30,2%	39,2%
se sploh ne strinjam	10,3%	10,8%	5,7%	12,8%	27,8%
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
<i>Sočasno učenje dveh ali več jezikov je za otrokov jezikovni razvoj škodljivo</i>					
se popolnoma strinjam	13,3%	1,4%	1,4%	1,1%	-
se strinjam	10,0%	4,1%	11,3%	2,8%	4,1%
se niti strinjam niti ne strinjam	13,3%	1,4%	2,8%	1,1%	1,0%
se ne strinjam	40,0%	41,9%	39,4%	38,7%	26,8%
se sploh ne strinjam	23,3%	51,4%	45,1%	56,4%	68,0%
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela 4: Tipologije stališč do posameznih postavk glede na narodno pripadnost udeležencev (v odstotkih)
Table 4: Typology of attitudes toward particular items by considering the national background of respondents (expressed in %)

NARODNA PRIPADNOST	Slovenci	Italijani	Hrvati	drugi narodi nekdanje Jugoslavije
<i>S tem, ko večinski narod uzakoni dvojezičnost, se podredi manjšinskemu narodu</i>				
se popolnoma strinjam	1,8%	-	7,0%	3,0%
se strinjam	12,0%	6,7%	14,0%	9,1%
se niti strinjam niti ne strinjam	16,6%	10,0%	20,9%	24,2%
se ne strinjam	48,8%	33,3%	32,6%	45,5%
se sploh ne strinjam	20,8%	50,0%	25,6%	18,2%
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
<i>Tam, kjer sobiva več kultur, se mora manjšinski narod podrežati večinskemu</i>				
se popolnoma strinjam	14,9%	6,9%	16,3%	14,3%
se strinjam	41,9%	24,1%	44,2%	45,7%
se niti strinjam niti ne strinjam	19,5%	10,3%	18,6%	14,3%
se ne strinjam	19,1%	27,6%	14,0%	22,9%
se sploh ne strinjam	4,6%	31,0%	7,0%	2,9%
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
<i>Za sožitje narodov bi bilo najbolje, da bi vsi govorili le en skupen jezik</i>				
se popolnoma strinjam	9,7%	3,4%	29,5%	11,8%
se strinjam	29,6%	13,8%	25,0%	35,3%
se niti strinjam niti ne strinjam	17,2%	6,9%	20,5%	17,6%
se ne strinjam	30,8%	34,5%	18,2%	20,6%
se sploh ne strinjam	12,7%	41,4%	6,8%	14,7%
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
<i>Če si dvojezičen, si bolj strpen do drugih kultur in nasploh do vseh ljudi</i>				
se popolnoma strinjam	13,0%	33,3%	35,6%	31,4%
se strinjam	47,3%	46,7%	28,9%	28,6%
se niti strinjam niti ne strinjam	20,5%	16,7%	22,2%	25,7%
se ne strinjam	15,7%	-	4,4%	11,4%
se sploh ne strinjam	3,6%	3,3%	8,9%	2,9%
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

<i>Ce si dvojezičen, slabše občutiš svojo narodno pripadnost</i>				
se popolnoma strinjam	1,2%	3,3%	4,4%	3,0%
se strinjam	7,0%	13,3%	11,1%	-
se niti strinjam niti ne strinjam	12,8%	20,0%	8,9%	12,1%
se ne strinjam	57,6%	36,7%	46,7%	63,6%
se sploh ne strinjam	21,3%	26,7%	28,9%	21,2%
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
<i>Naloga šole ni le izobraževanje otrok, pač pa tudi privzganje narodne zavesti</i>				
se popolnoma strinjam	20,7%	20,0%	22,2%	12,5%
se strinjam	52,3%	36,7%	40,0%	34,4%
se niti strinjam niti ne strinjam	16,8%	26,7%	20,0%	15,6%
se ne strinjam	8,4%	16,7%	13,3%	37,5%
se sploh ne strinjam	1,8%	-	4,4%	-
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela 5: Tipologije stališč do posameznih postavk glede na avtohtonost/priseljenost udeležencev (v odstotkih)
Table 5: Typology of attitudes toward particular items by considering the place of origin (autochthonous/immigrant) of respondents (expressed in %)

AVTOHTONOST/PRISELJENOST	avtohtoni	priseljani pred 15. letom starosti	priseljani po 15. letu starosti
<i>Narodi niso ne dobri ne slabi, negativni so lahko le posamezniki</i>			
se popolnoma strinjam	54,0%	53,2%	63,3%
se strinjam	35,8%	39,2%	34,2%
se niti strinjam niti ne strinjam	7,4%	5,1%	1,3%
se ne strinjam	2,3%	1,3%	1,3%
se sploh ne strinjam	5%	1,3%	-
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%
<i>Tam, kjer sobiva več kultur, se mora manjšinski narod podrežati večinskemu</i>			
se popolnoma strinjam	13,2%	8,9%	19,4%
se strinjam	41,5%	34,2%	41,9%
se niti strinjam niti ne strinjam	20,3%	15,2%	17,4%
se ne strinjam	20,3%	27,8%	16,1%
se sploh ne strinjam	4,7%	13,9%	5,2%
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%
<i>Za sožitje narodov bi bilo najbolje, da bi vsi govorili le en skupen jezik</i>			
se popolnoma strinjam	10,2%	8,9%	14,3%
se strinjam	28,4%	19,0%	32,5%
se niti strinjam niti ne strinjam	19,1%	16,5%	13,6%
se ne strinjam	29,8%	32,9%	27,3%
se sploh ne strinjam	12,6%	22,8%	12,3%
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%
<i>Biti dvojezičen pomeni imeti več možnosti za uspeh v življenju</i>			
se popolnoma strinjam	25,7%	20,3%	35,9%
se strinjam	53,7%	50,6%	45,5%
se niti strinjam niti ne strinjam	10,3%	11,4%	8,3%
se ne strinjam	7,5%	13,9%	7,1%
se sploh ne strinjam	2,8%	3,8%	3,2%
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela 6: Tipologije stališč do posameznih postavk glede na versko pripadnost udeležencev (v odstotkih)
Table 6: Typology of attitudes toward particular items by considering the religion of respondents (expressed in %)

VERSKA PRIPADNOST	katoličani	muslimani	pravoslavci	ateisti
<i>Tam, kjer sobiva več kultur, se mora manjšinski narod podrežati večinskemu</i>				
	15,6%	21,4%	13,6%	11,0%
se strinjam	44,0%	50,0%	54,5%	30,7%
se niti strinjam niti ne strinjam	18,2%	14,3%	13,6%	18,9%
se ne strinjam	17,1%	14,3%	18,2%	28,3%
se sploh ne strinjam	5,1%	-	-	11,0%
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
<i>Naloga šole ni le izobraževanje otrok, pač pa tudi privzgajanje narodne zavesti</i>				
se popolnoma strinjam	22,3%	-	22,7%	20,6%
se strinjam	48,2%	30,8%	36,4%	51,6%
se niti strinjam niti ne strinjam	17,4%	23,1%	13,6%	17,5%
se ne strinjam	9,9%	46,2%	27,3%	8,7%
se sploh ne strinjam	2,1%	-	-	1,6%
SKUPAJ	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

RAZPRAVA

Kot se vidi iz Tabele 1, se večji del udeležencev raziskave (skupaj 92,9%, od tega "se popolnoma strinjam" 57,2%, "se strinjam" 35,7%) strinja, da narodi niso ne dobri ne slabi, pač pa so negativni le posamezniki, kar kaže na prisotnost velike načelne strpnosti do različnih narodov ter zelo maloštevilnih predsodkov do narodov kot nosilcev kolektivne negativnosti (2,2% udeležencev se s postavko ne strinja, 4,8% pa se niti strinja niti ne strinja). Na podlagi prevladujoče opredelitve pri tej postavki lahko sklepamo, da med udeleženci, ki so, prav tako kot celotna populacija Slovenske Istre, narodnostno mešani, ni predsodkov, ki bi temeljili na narodni pripadnosti, kar pomeni, da so strpni do soprobec drugih narodnosti. Taka naravnost se kaže tudi v postavki "Šola mora otroke vzgajati k jezikovni in kulturni strpnosti", s katero se strinja 89,9% vprašanih. Kombinacija zaključkov, do katerih je možno priti na podlagi stališč iz navedenih dveh postavk, omogoča tudi natančnejše razumevanje stališč pri postavki "Naloga šole ni le izobraževanje otrok, pač pa tudi privzgajanje narodne zavesti", iz katerih lahko sklepamo, da se izprašanci opredeljujejo za "privzgajanje" take narodne zavesti, ki ne poudarja ekskluzivnosti in izbranosti enega samega naroda, pač pa strpno spoštovanje posameznikovega kulturnega ozadja ter njegove individualne narodne pripadnosti.

Z druge strani pa je ne ravno izrazita, vendar prevladujoča vsebina odgovorov pri postavki "Tam, kjer sobiva več kultur, se mora manjšinski narod podrežati večinskemu" (55% respondentov se s trditvijo strinja)

nekoliko v nasprotju s prikazanimi stališči, vendar se postavlja vprašanje, ali ni morda omenjena postavka slabo oblikovana in dvoumna. Možno jo je namreč razumeti bodisi v smislu odslikave stvarnosti kot tudi v smislu načelne zaželenosti. V prvem smislu bi strinjanje z njo pomenilo, da "je pač v svetu tako, da se morajo narodne manjšine podrežati večinam", v drugem pa, da "bi bilo zaželeno, da se manjšine podrežajo večinam". Zato je težko interpretirati dobljeni rezultat, postavko pa bi bilo pri morebitni ponovni aplikaciji vprašalnika morda bolje izločiti. Sicer pa so v skladu z doslej povedanim tudi stališča, ki jih izprašanci izražajo z odgovori na postavko "S tem, ko večinski narod uzakoni dvojezičnost, se podredi manjšinskemu narodu". Večina se jih namreč s trditvijo ne strinja (23,8% se jih "sploh ne strinja", 46% "ne strinja"), iz česar sklepam, da sodijo, da uzakonitev dvojezičnosti ni "nevarna" za pripadnike narodne večine in njihov "narodni ugled". Pri tem je treba upoštevati, da je večina (75,2%) udeležencev raziskave slovenske narodnosti, ki je na raziskovanem območju večinska, ter da se njihovi odgovori statistično pomembno razlikujejo glede na narodno pripadnost. Kot je razvidno iz Tabele 4, se s trditvijo najbolj strinjajo Hrvati (21%), najmanj pa Italijani (6,7%), ki so dejansko v Slovenski Istri edini narod, ki ima tudi uradno priznan status manjšine, ter ob večinski edina jezikovna skupnost, ki ima uradno priznan jezik. Razumljivo je torej, da se s trditvijo najbolj "ne strinjajo" ravno Italijani, ki na podlagi lastnih izkušenj ugotavljajo, da zaradi same dvojezičnosti niso posebej privilegirani v primerjavi s Slovenci ali pripadniki drugih narodov. V prid medkulturne strpnosti, ki se kaže iz ne-

katerih že obravnavanih stališč, govori predvsem dejstvo, da se s postavko večinoma (69,6%, Tabela 4) ne strinjajo niti Slovenci, ki s tem implicitno izražajo naklonjenost do dvojezičnosti ter do kulturne strpnosti, katero v očeh večine izprašancev le-ta simbolizira (skupaj 63,5% odgovorov "se popolnoma strinjam" in "se ne strinjam" pri postavki "Če si dvojezičen, si bolj strpen do drugih kultur in nasploh do vseh ljudi"). V prid kulturne strpnosti pričajo tudi odgovori pri postavki "Uradno priznane manjšine morajo imeti za svoj obstoj zagotovljene posebne pravice", saj se večinoma izprašanci (64,2%) s trditvijo strinjajo, kar pomeni, da podpirajo obstoj posebnih pravic za uradno priznane manjšine. Ob povezovanju stališč v zvezi s kulturno strpnostjo s stališčem v tej postavki je možno zaključiti, da izprašanci v to kategorijo uvrščajo tudi uporabo manjšinskega jezika in torej dvo/večjezičnost na narodnostno mešanih območjih. Iz odgovorov pri postavki "Država bi morala zagotoviti šolanje v lastnem jeziku vsem narodnim skupnostim ne glede na dobo njihovega bivanja v določenem prostoru" lahko namreč sklepamo, da isto ne velja za narode, ki na določenem območju nimajo priznanega statusa manjšine oziroma niso avtohtoni ali nastanjeni daljše časovno obdobje. Zanimivo je, da se pri tej postavki stališča izprašancev ne razlikujejo glede na njihovo narodno pripadnost kot tudi glede na spremenljivko avtohtonosti/priseljenosti.

Pri odgovorih na vprašanje o dvojezičnosti med izprašanci prevladuje naklonjenost do nje. To je razvidno predvsem iz večinskega strinjanja s trditvijo, da "Biti dvojezičen pomeni imeti več možnosti za uspeh v življenju", s katero soglaša kar 78,9% izprašancev (28,3% z odgovorom "se popolnoma strinjam", 50,6% pa z odgovorom "se strinjam"), pa tudi iz prevladujočega nestrinjanja s trditvama: "Če si dvojezičen, slabše občutiš svojo narodno pripadnost" (88,9% se jih ne strinja) ter "Sočasno učenje dveh ali več jezikov je za otrokov jezikovni razvoj škodljivo" (90,7% se jih ne strinja). Pozitivno je vsekakor dejstvo, da je nekoč v svetu zelo razširjeni predsodek o škodljivih učinkih dvojezičnosti na otrokov jezikovni razvoj (o čemer govorita na primer Jespersen, 1922 in Tireman, 1955 v Grosejan, 1982) Slovenski Istri že stvar preteklosti, saj vanj verjame le še 7,1% izprašancev. Zanimivo pa je, da je pri najbolj splošni izmed postavk, ki se nanašajo na dvo- oziroma večjezičnost: "Za sožitje narodov bi bilo najbolje, da bi vsi govorili le en skupni jezik", odstotek izprašancev, ki se s trditvijo ne strinjajo sicer višji od odstotka tistih, ki se z njo strinjajo, vendar razlika ni tako velika kot pri drugih postavkah. Iz Tabele 4 se vidi, da obstaja statistično pomembna zveza med zagovarjanjem/zavračanjem tega stališča in narodno pripadnostjo izprašancev. Najmanj naklonjeni poenotenju jezikov so Italijani (17,2% za in 75,9% proti; Tabela 4), najbolj pa Hrvati (54,5% za in 25% proti; Tabela 4). Po stopnji naklonjenosti Italijanom sledijo

najprej pripadniki drugih narodov nekdanje Jugoslavije (47,1% za in 35,3% proti; Tabela 4), nato pa Slovenci (39,3% za in 43,5% proti; Tabela 4). Razumljivo je, da poenotenju jezikov in torej implicitno izginjavi dvo- oziroma večjezičnosti najbolj nasprotujejo Italijani, saj se v okolju, kjer so sami pripadniki narodno/jezikovne manjšine, čutijo najbolj ogrožene. Kot v svoji raziskavi ugotavlja Sedmakova (2001), se namreč v Slovenski Istri italijanska manjšinska skupnost s svojo narodno pripadnostjo istovetno predvsem na osnovi jezika, z druge strani pa ima tudi večinsko prebivalstvo Slovenske Istre v odnosu do italijanske manjšine najbolj izoblikovan odnos do italijanskega jezika, medtem ko odnos do italijanske kulture kot druge avtohtone kulture okolja ni tako izrazit (Mikolič, 2003). O dejstvu, da je obravnavana postavka najbolj aktualna za izprašance italijanske skupnosti, pričča tudi najmanjši delež neopredeljenih prav med Italijani (6,9% pri Italijanih v primerjavi s 17,2% pri Slovencih, 17,6% pri drugih narodih in 20,5% pri Hrvatih; Tabela 4). Z druge strani pa poenotenje (izraženo sicer na načelni, univerzalni ravni) najbolj podpirajo Hrvati, ki so sicer na območju Slovenske Istre ob Slovencih najbolj zastopana narodna skupnost, čeprav nimajo statusa narodne manjšine in torej niti priznane pravice do uporabe hrvaškega jezika ob uradnih priložnostih. Videti je, da jih jezikovna raznolikost moti bolj kot druge prebivalce Slovenske Istre. Med tistimi Hrvatimi, ki menijo, da bi bilo najbolje, če bi vsi govorili le en skupen jezik, še posebej izstopa odstotek tistih, ki se s trditvijo "popolnoma strinjajo" (29,5%), medtem ko je ta odstotek pri drugih narodih znatno nižji (11,8% pri "drugih narodih nekdanje Jugoslavije", 9,7% pri Slovencih in 3,4% pri Italijanih). Stališče Hrvatov je torej najbolj radikalno. Možno je sklepati, da se v tem kaže njihovo nelagodje ob nepravilnosti do uradne rabe lastnega jezika v javnosti. Glede preostalih postavk, ki se nanašajo na dvojezičnost, se stališča Hrvatov ne razlikujejo od stališč drugih v raziskavo vključenih izprašancev.

Na podlagi naštetega ter na podlagi numeričnih podatkov, ki so zbrani v Tabeli 1, zaključujem, da so respondenti, ki so sodelovali pri raziskavi, pretežno naklonjeni tako kulturni strpnosti kot tudi dvojezičnosti. S tem se potrjuje *prvi dve delovni hipotezi*, ki sem jih oblikovala pri raziskovanju dane problematike.

V Tabeli 2 so prikazane tipologije stališč do posameznih postavk glede na starost udeležencev. Iz analize variance (po Bonferronijevem postopku) rezultatov, ki se pri postavki "Za sožitje narodov bi bilo najbolje, da bi vsi govorili le en skupen jezik" kaže pri anketirancih različnih starosti, izhaja, da obstaja statistično pomembna razlika med odstotki izprašancev različnih starosti, ki se s trditvijo strinjajo: anketiranci, ki so stari več kot 68 let, se s trditvijo strinjajo statistično pomembno bolj kot mladi med 28 in 37 let starosti. To statistično pomembno razliko pa je potrebno vzeti z

določeno distanco, saj glede na vsebino postavke z vidika stroke ni lahko najti primerne razlage za razliko med tema dvema (in nobenima drugima) starostnima skupinama. Analiza rezultatov pri postavki "Sočasno učenje dveh ali več jezikov je za otrokov jezikovni razvoj škodljivo" po starostnih skupinah je pokazala, da starostni razred nad 68 po svojih stališčih odstopa od starostnih razredov 28-37, 38-47 in od 48-57 let. V vseh navedenih primerih so starejši izprašanci izrazili višjo stopnjo strinjanja, kar pomeni, da so bolj kot mlajši mnenja, da sočasno učenje dveh ali več jezikov otroku škodi. To ni presenetljivo, saj je v preteklosti tako stališče prevladovalo celo med nekaterimi strokovnjaki. To pa je, skupaj s politično propagando, ki so je bili deležni anketiranci iz skupine "nad 68 let" v mladosti (predvsem pred drugo svetovno vojno), privedlo do tega, da se je v njih tako stališče tudi zakoreninilo. Mlajše generacije so do tega vprašanja bolj odprte – verjetno tudi zato, ker so kot del uradno dvojezične Slovenske Istre iz lastnih izkušenj ugotovile, da dvojezičnost sama po sebi nima slabih učinkov na otrokov jezikovni razvoj.

Analiza variance odgovorov pri postavki "Če si dvojezičen, si bolj strpen do drugih kultur in nasploh do vseh ljudi" je ob upoštevanju starosti anketirancev pokazala, da obstaja statistično pomembna razlika med stališči, ki jih izražajo na eni strani najmlajša skupina anketirancev (od 18 do 27 let) ter na drugi skupini anketirancev v starosti od 58 do 67 ter nad 68 let. V nasprotju s pričakovani izražajo mlajši izprašanci v primerjavi s starejšimi nižjo stopnjo strinjanja s postavko, kar si je možno razlagati kot nezadovoljstvo z lastno izkušnjo. Kot prebivalci Slovenske Istre ter nekdanji dijaki šol, v katerih sočasno z materinščino poteka tudi pouk "drugega jezika okolja", so namreč povečini vsaj do neke mere tudi sami dvojezični, glede na stopnjo strinjanja z omenjenim stališčem pa sklepam, da se zaradi tega ne počutijo posebej strpni do drugih kultur oziroma da so njihove izkušnje z dvojezičnimi vrstniki take, da jih manj kot druge starostne kategorije navajajo na strinjanje z vsebino postavke.

Primerjava med stališči starejših in mlajših izprašancev glede povezave med dvojezičnostjo in povečanimi možnostmi za uspeh v življenju je pokazala, da so tisti iz najstarejše skupine statistično pomembno bolj optimistični kot anketiranci med 38. in 47. letom starosti. Glede na to, da na oblikovanje stališč v veliki meri vplivajo posameznikove izkušnje (ožje okolje, širše okolje ipd.; Furlan, 2001), je možno sklepati, da so tako eni kot drugi svoja stališča do omenjene postavke oblikovali tudi na podlagi osebnih izkušenj, le-te pa so bile na območju Slovenske Istre v zadnjem stoletju večkrat rezultat spremenljivih in spreminjajočih se političnih okoliščin.

Iz podatkov v Tabeli 3 je razvidno, da je v vsaki posamezni izobrazbeni kategoriji več zagovornikov več-

jezičnosti in strpnosti kot njihovih nasprotnikov. Vzemimo za primer postavko "Uradno priznane manjšine morajo imeti za svoj obstoj zagotovljene posebne pravice", kjer obstaja statistično pomembna razlika med stališči anketirancev s V. stopnjo izobrazbe ter tistih z višjo izobrazbo. Stopnja strinjanja anketirancev z dokončano srednjo šolo je namreč statistično pomembno nižja od stopnje strinjanja anketirancev z višjo izobrazbo, kar pomeni, da se višja izobrazba povezuje z večjo naklonjenostjo do zagotavljanja posebnih pravic uradno priznanim manjšinam. Višje izobražene osebe so torej bolj strpne od srednje izobraženih. Tudi za postavko o zagotavljanju šolanja v lastnem jeziku za vse narodne skupnosti lahko rečemo, da se v odgovorih kažejo razlike glede na posamezne stopnje izobrazbe anketiranih. Tako se je pokazala statistično pomembna razlika med stališči anketirancev s srednjo oziroma poklicno šolo na eni ter nedokončano osnovno šolo na drugi strani. Zanimivo je, da so tisti z najnižjo stopnjo izobrazbe (nedokončana osnovna šola) šolanju v lastnem jeziku za vse skupnosti najbolj naklonjeni (33,3% se jih s trditvijo strinja) kot tisti s katerokoli drugo stopnjo izobrazbe, z druge strani pa je največ nestrinjanja s postavko med izprašanci s poklicno izobrazbo, ki izstopajo predvsem po kategoričnem nestrinjanju ("se sploh ne strinjam" je izjavilo 33,8% izprašancev s poklicno izobrazbo). Na podlagi povedanega je možno zaključiti, da so najnižje izobraženi glede vprašanja šolanja v lastnem jeziku za vse prebivalce najbolj strpni, kljub vsemu pa je najverjetnejša drugačna razlaga rezultata. Najverjetneje namreč izprašanci z najnižjo stopnjo izobrazbe prav zaradi nizke stopnje izobraženosti v primerjavi z drugimi najbolj občutijo potrebo po šolanju v lastnem jeziku, zato si je visoko stopnjo strinjanja s trditvijo potrebno razlagati prav v tej luči. Tudi pri postavki, ki ugotavlja, da se mora manjšinski narod podrežati večinskemu, obstajajo statistično pomembne razlike med različno izobraženimi izprašanci. Rezultati iz Tabele 3 kažejo na to, da se nižje izobraženi (nedokončana osnovna šola, dokončana osnovna šola, dokončana poklicna šola) bolj strinjajo s trditvijo, da se mora manjšinski narod podrežati večinskemu, medtem ko se višje izobraženi s trditvijo statistično pomembno manj strinjajo. To pomeni, da med 26,8% anketirancev, ki se s trditvijo ne strinjajo (Tabela 1), prevladuje delež višje izobraženih z najmanj V. stopnjo izobrazbe. Višje izobraženi torej širše gledajo na odnose med narodnostno manjšino in večino, kar bi lahko povezali tudi s Kohlbergovo šesto oziroma sedmo stopnjo moralnega razvoja (Hayes, 1998), ki se, in to velja predvsem za sedmo stopnjo, pojavita pretežno pri višje izobraženih pripadnikih zahodnih kultur. Pri preferenci za enojezičnost oziroma večjezičnost v luči bolj kvalitetnega sožitja narodov vidimo, da gre statistično pomembna razlika med izprašanci z različno stopnjo izobrazbe predvsem na škodo izrazito višjega nestrinjanja s to postavko pri

najvišje izobraženih (že razlika med doseženo peto stopnjo izobrazbe in vsemi nadaljnjimi je statistično pomembna) ter na drugi strani na škodo izrazitega strinjanja s postavko ("se popolnoma strinjam" 20,0%) pri izprašancih s poklicno izobrazbo. Nižje izobraženi bi se torej (eni bolj, drugi manj), če bi le imeli možnost izbire, opredelili za izgubo jezikovne raznolikosti v prid poenotenega medsebojnega sporazumevanja s pomočjo enega samega jezika, medtem ko se anketiranci, katerih izobrazba presega V. stopnjo, bolj zavedajo pomena ohranitve jezikovne raznolikosti, zato se s postavko pretežno ne strinjajo. Tudi primerjava stališč o škodljivosti sočasnega učenja dveh ali več jezikov za otrokov razvoj kaže na statistično pomembne razlike med stališči višje izobraženih in stališči nižje izobraženih. Le-te zasledimo med anketiranci z nedokončano osnovno šolo in anketiranci z vsemi drugimi stopnjami izobrazbe ter z dokončano poklicno šolo in izobrazbo, ki presega V. stopnjo. Izprašanci z višjo stopnjo izobrazbe so v primerjavi z nižje izobraženimi izrazili nižjo stopnjo strinjanja s trditvijo, kar kaže na večjo informiranost (novejše raziskave namreč dokazujejo, da sama dvojezičnost ni škodljiva za otrokov razvoj; če pa le pride do navideznega škodovanja, gre običajno za delovanje drugih dejavnikov in ne same dvo- oziroma večjezičnosti; Furlan, 2001) višje izobraženih ter na drugi strani na pogostejše oklepanje že preživetih predsodkov (o škodljivosti dvojezičnosti za otrokov razvoj) pri osebah z nižjo stopnjo formalne izobrazbe.

Pri petih izmed dvanajstih postavk, ki sem jih vključila v obravnavo, je statistična obdelava podatkov pokazala, da obstajajo statistično pomembne razlike v stališčih glede na izobrazbo izprašancev. S tem se deloma potrjuje četrta delovna hipoteza pričujoče raziskave, po kateri "Obstajajo razlike med stališči udeležencev raziskave glede na izobrazbo".

Tabela 4 prikazuje tipologijo stališč do posameznih postavk glede na narodno pripadnost udeležencev. Pri postavki "S tem, ko večinski narod uzakoni dvojezičnost, se podredi manjšinskemu narodu" obstaja statistično pomembna razlika med stališči Italijanov na eni ter Slovencev in Hrvatov na drugi strani. Po natančnejšem pregledu rezultatov vidimo, da se s trditvijo dejansko "ne strinja" skoraj polovica (48,8%) Slovencev, "sploh ne strinja" pa le petina Slovencev, medtem ko je situacija drugačna pri Italijanih, ki se jih je polovica (50%) opredelila za bolj odločno nestrinjanje ("se sploh ne strinjam"), le tretjina (33,3%) pa za zmerno nestrinjanje. Italijani so edina narodna skupnost, ki se je pri tej postavki v večini opredelila za skrajno nestrinjanje, kar je razumljivo, saj se kot pripadniki italijanske manjšine istovetijo z manjšino iz postavke ter kot taki "na lastni koži" opažajo, da se jim večinski narod zgolj zaradi uzakonjene dvojezičnosti še ne podreja. Odgovori Hrvatov so najbolj enakomerno porazdeljeni med različne stopnje strinjanja/nestrinjanja, kar pa obenem

pomeni, da ko imamo opraviti z izprašancem, ki je po narodnosti Hrvat, na osnovi poznavanja njegove narodne pripadnosti ni možno sklepati, za katero stališče se bo opredelil. Tudi glede vprašanja podrejanja manjšinskega naroda večinskemu so pripadniki italijanske narodne skupnosti izrazili najbolj radikalna stališča (31% izprašancev se s postavko "sploh ne strinja"). Kot je videti iz Tabele 4, se jih s postavko najmanj "popolnoma strinja" (6,9%) in "strinja" (24,1%), na drugi strani pa največ "ne strinja" (27,6%) in "sploh ne strinja" (31%). Statistična obdelava podatkov je pokazala, da so razlike v stopnji strinjanja s trditvijo med Italijani na eni in drugimi udeleženci raziskave na drugi strani statistično pomembne. Tudi na podlagi pravkar omenjenega podatka je torej možno sklepati (kot smo to že storili), da izprašanci postavke niso dojeli v smislu načelne zaželenosti, pač pa v smislu odslikave stvarnosti, v kateri tudi sami živijo. Glede poenotenja jezikov v prid bolj kvalitetnega sožitja med narodi se Italijani s postavko strinjajo manj kot anketiranci vseh drugih narodnosti in so v primerjavi z vsemi drugimi, Slovenci pa zgolj v primerjavi s Hrvati, bolj nagnjeni k ohranjanju jezikovne raznolikosti, k večkulturnosti ipd., kar izhaja iz večstoletne tradicije sožitja med Slovenci in Italijani na območju Slovenske Istre, kjer so Italijani tisti, ki se morajo "boriti" za ohranitev lastnega jezika. S povezavo med strpnostjo in dvojezičnostjo se Italijani iz Slovenske Istre strinjajo bolj kot Slovenci, kar je v skladu s pričakovanji, saj se Italijani (pa čeprav je na Obali učenje italijanščine kot "drugega jezika okolja" obvezno tudi za pripadnike drugih narodnih skupnosti in so torej vsi vsaj do neke mere dvojezični) izmed vseh najbolj istovetijo z "dvojezičnim" iz postavke. Torej v zastavljeni trditvi vidijo sebe, kar pomeni, da je moč pričakovati, da bodo glede na to, da strpnost velja za vrednoto, ter glede na to, da ljudje v splošnem težimo k temu, da sebe prikažemo v kar najlepši luči, izjavili, da so dvojezični ljudje v primerjavi z drugimi bolj strpni. Predpostavko, da Italijani iz Slovenske Istre dvojezičnost doživljajo drugače kot pripadniki drugih narodnih skupnosti, ki živijo na istem območju, potrjuje tudi statistična razlika med stališči Italijanov in stališči preostalih izprašancev glede povezanosti med dvojezičnostjo in občutjem lastne narodne pripadnosti. Paradoksalno je namreč, da so prav pri Italijanih najvišji odstotki odgovorov "se strinjam" (13,3%), najvišji odstotki odgovorov "se niti strinjam niti ne strinjam" (20,0%) ter najnižji odstotki odgovorov, v katerih se kaže nestrinjanje s postavko ("se ne strinjam" in "se sploh ne strinjam" skupaj 63,4%). Ta rezultat izhaja prav tako iz nekoliko drugačnega, "posebnega" doživljanja dvojezičnosti pri Italijanih, ki so kot pripadniki uradno priznane manjšine med izprašanci edini, kateri so na določeni razvojni stopnji (običajno v puberteti in adolescenci) zaradi interakcije med vplivi okolja ter razvojnimi zakonitostmi postavili pod vprašaj tudi svojo narodno identiteto.

Zaradi dvomov, ki so se jim ob tem porajali, so bili, kot predvideva Lambert, v dilemi glede identifikacije z eno ali drugo narodnostno skupnostjo ter prav zaradi tega mnenja, da lahko dvojezičnost ogrozi posameznikov občutek narodne pripadnosti. Podobno bi lahko rekli za Hrvate, ki so po stopnji strinjanja s trditvijo zelo blizu Italijanom in verjetno doživljajo podobne identitetne dileme kot slednji. Pri pripadnikih preostalih narodov nekdanje Jugoslavije ni zaslediti te dileme, saj se le-ti, kot to dokazujejo tudi druge študije (Sedmak, 2001), želijo čim prej asimilirati z večinsko skupnostjo. V tem smislu gre razumeti tudi izstopanje stališča "drugih narodov nekdanje Jugoslavije" pri postavki o privzgajanju narodne zavesti v šoli. Prav izprašanci iz te kategorije pri tej postavki izstopajo po nekoliko nižjem odstotku strinjanja in po (v primerjavi z drugimi) visokem odstotku nestrinjanja (37,5%) s trditvijo. Statistično pomembna razlika je vidna predvsem med odgovori priseljencev iz republik nekdanje Jugoslavije in Slovenci. Po mnenju priseljencev iz republik nekdanje Jugoslavije torej privzgajanje narodne zavesti ni domena šole.

Tudi *peta hipoteza je torej deloma potrjena*, saj velja pri šestih od dvanajstih postavk.

Tabela 5 prikazuje križanje med stopnjami strinjanja s postavkami in neodvisno spremenljivko avtohtonosti/priseljenosti izprašancev. Je rezultat analize variance za avtohtone in neavtohtone anketirance pri postavki "Narodi niso ne dobri ne slabi, negativni so lahko le posamezniki". Med avtohtonimi anketiranci in priseljenci, ki so se v Slovensko Istro priselili pred 15. letom starosti namreč ni razlik, medtem ko razlika obstaja med avtohtonimi in priseljenci, ki so se priselili po 15. letu starosti. V nasprotju s pričakovanji je stopnja strinjanja s postavko višja pri avtohtonih anketirancih kot pri priseljenih, kar kaže na večjo medkulturno odprtost avtohtonega prebivalstva. Avtohtoni prebivalci naj bi imeli manj predsodkov do narodov kot skupin zaradi tega, ker so že od nekdanjajeni italijansko – slovenskega sožitja. Poleg tega je možno, da je med priseljenci, ki so se v Slovensko Istro priselili po 15. letu starosti, tudi večje število takih, ki so v Slovensko Istro pribežali zaradi vojne, ki se je v devetdesetih letih odvijala v nekaterih predelih nekdanje Jugoslavije, zaradi česar njihovi predsodki do "narodov" izvirajo iz slabih osebnih izkušenj. Statistično pomembne razlike glede na starost ob priselitvi se pojavljajo tudi pri opredeljevanju v zvezi s postavko o podrejanju manjšinskega naroda večinskemu. Izprašanci, ki so se v Slovensko Istro priselili pred 15. letom starosti, se manj strinjajo s tem, da se manjšinski narod podreja večinskemu, medtem ko se tisti, ki so se priselili kasneje (od 16. leta naprej), bolj strinjajo s to postavko. Vzrok za razliko tiči verjetno v občutku pripadnosti samemu prostoru, ki ga gojijo izprašanci, ki so se v Slovensko Istro priselili pred 15. letom starosti ter na drugi strani občutku nepopolne živjetosti v prostor, ki je značilen za priseljence, kateri

se v tuje okolje priselijo po obdobju pubertete (še toliko bolj, če gre za priseljence, ki se morajo v novem okolju naučiti tudi novega jezika). Priseljenci, ki so se v Slovensko Istro priselili v otroštvu ali zgodnji mladosti, so se v prostor boljše vživeli in se ne počutijo kot pripadniki manjšine, prostor, v katerem živijo, pa čutijo kot avtohtoni prebivalci in se temu primerno opredeljujejo za stališče, ki je bližje avtohtonim kot neavtohtonim prebivalcem. Z druge strani pa se priseljenci, ki so se v Slovensko Istro priselili po 15. letu starosti, v prostor verjetno niso vživeli tako kot tisti, ki so se priselili mlajši. Prav zaradi tega je njihovo stališče do manjšinsko-večinskih vprašanj drugačno od stališča prvih. Ker so tudi sami bolj "outsiderji" kot ne in ker se zavedajo, da so se sami od vsega začetka morali prilagajati (podrežati) novemu okolju (ne pa oklje njim), se zdi, da svoj (partikularni) status enačijo z (generalnim) statusom manjšine, iz česar izhaja, da se s trditvijo strinjajo bolj kot preostali priseljenci. Tudi stališča anketirancev do poenotenja jezikov v prid kvalitetnejšega sožitja med narodi se statistično pomembno razlikujejo glede na spremenljivko avtohtonosti/neavtohtonosti. Za poenotenje jezikov se statistično pomembno bolj opredeljujejo anketiranci, ki so se na območje Slovenske Istre priselili po 15. letu starosti, kot tisti, ki so se priselili pred 15. letom. Sklepamo lahko, da je smer odgovora pogojena z dvema okoliščinama:

- priseljenci, ki so se priselili po 15. letu starosti, so imeli več težav pri učenju jezika (če so se priselili iz tujine) oziroma pri prilagajanju na lokalno narečje (če so se priselili iz notranjosti Slovenije), zaradi česar bolj cenijo enoten jezik kot raznolikost jezikov;

- priseljenci, ki so se priselili pred 15. letom starosti, so se boljše vživeli v okolje, kar se kaže tudi v tem, da so v večji meri sprejeli vrednote večkulturne Slovenske Istre, zaradi česar so manj naklonjeni enotnemu skupnemu jeziku in bolj odprti do večjezičnosti in večkulturnosti, kar se tudi glede na ostale vidike pričujoče raziskave kaže kot značilnost Slovenske Istre.

Glede na izvor anketirancev obstajajo statistično značilne razlike glede postavke, po kateri dvojezičnost pomeni večjo možnost za uspeh v življenju. Izkaže se namreč, da se osebe, ki so se priselile na območje Slovenske Istre po 15. letu starosti, z omenjenim stališčem bolj strinjajo kot anketiranci, ki so se priselili pred dopolnjenim 15. letom starosti. Rezultat bi si lahko razlagali z dvema popolnoma nasprotnima motivacijama. Po eni strani bi namreč lahko višja stopnja strinjanja pri priseljenih po 15. letu starosti izhajala iz zavedanja priseljencev, da bi v primeru, ko bi bili dvojezični, tudi sami imeli več možnosti za uspeh v Slovenski Istri, po drugi pa so morda izprašanci dejansko dvojezični in se zavedajo prednosti, ki jih imajo zaradi tega. O tem, katera razlaga se sklada z resnično motivacijo za dane odgovore, je brez poznavanja jezikovnega ozadja izprašancev možno le špekulirati.

Tudi šesta delovna hipoteza je bila delno potrjena, saj prihaja pri štirih od dvanajstih postavk do razlik med stališči udeležencev glede na avtohtonost/priseljenost.

Na podlagi statistične analize ter na osnovi podatkov iz Tabele 6 ugotavljamo, da obstajajo med stališči izprašancev različnih veroizpovedi statistično pomembne razlike glede podrejanja manjšinskega naroda večinskemu. Muslimani s postavko soglašajo v večji meri kot preostali udeleženci raziskave, medtem ko izprašanci, ki so se opredelili kot ateisti, v primerjavi z drugimi v večji meri nasprotujejo trditvi. Iz opredelitve muslimanov se dokaj jasno kaže, da so ti izprašanci postavko dojeli v smislu odslikave stvarnosti (ne pa kot načeloma zaželeno situacijo), in zdi se, da se kot pripadniki verske skupnosti, ki je v Slovenski Istri manjšinska, počutijo podrejene. Med anketiranimi osebami prihaja do razlik, povezanih z versko pripadnostjo tudi glede stališča, po katerem je tudi privzganjanje narodne zavesti ena izmed nalog šole. Pokaže se namreč, da se stališče muslimanov razlikuje od stališč katoličanov in ateistov. Katoličani in ateisti se s trditvijo znatno bolj strinjajo (70,5% "se strinjam" in "se popolnoma strinjam" za katoličane ter 72,2% za ateiste) kot muslimani (30,8%), medtem ko med slednjimi najdemo večji odstotek (46,2%) izprašancev, ki se s postavko ne strinjajo (46,2% "se ne strinjam"). Stališče pravoslavcev je bližje stališčem muslimanov kot stališčem pripadnikov drugih dveh veroizpovedi.

Na podlagi analize podatkov, ki so zbrani v Tabeli 6 lahko delno potrdim tudi sedmo hipotezo, saj se je pri dveh od dvanajstih postavk pokazalo, da razlike med stališči udeležencev glede na versko pripadnost obstajajo. Razlike so torej prisotne predvsem pri stališčih, ki se nanašajo na narodno pripadnost in družbeni status narodnosti.

SKLEPI

Glede na to, da je bila raziskava opravljena na naključno izbranem reprezentativnem vzorcu prebivalcev Slovenske Istre, lahko zaključimo, da so stališča, ki so jih izrazili respondenti, reprezentativna, kar pomeni, da lahko sklepe, ob zelo majhni verjetnosti, da bomo pri tem storili napako, posplošimo na celotno populacijo Slovenske Istre.

Torej lahko rečemo, da iz raziskave izhaja, da so prebivalci Slovenske Istre kljub določenim razlikam, ki se kažejo glede na starost, izobrazbo, narodno pripadnost, avtohtonost/priseljenost in versko pripadnost,

pretežno naklonjeni dvojezičnosti/večjezičnosti in kulturni strpnosti.

Razlike med pripadniki različnih starostnih skupin se kažejo predvsem pri stališčih do dvojezičnosti/večjezičnosti, medtem ko se glede na izobrazbo kažejo tako pri nekaterih postavkah, ki se nanašajo na narodno pripadnost in medkulturno strpnost, kot tudi pri dvo- oziroma večjezičnosti. V glavnem so se kot najmanj naklonjeni dvojezičnosti in medkulturni strpnosti izkazali izprašanci z dokončano osnovno ali poklicno šolo. Tudi pri narodni pripadnosti se diferencirajo med seboj tako stališča, ki se nanašajo na medkulturno strpnost, kot taka, ki se nanašajo na dvo- oziroma večjezičnost. V glavnem so se Italijani izkazali kot najbolj naklonjeni večjezičnosti ter kulturno najbolj strpni. Na podlagi rezultatov analize nekaterih postavk lahko sklepamo, da se Hrvati v Slovenski Istri počutijo narodnostno in jezikovno ogrožene. Tudi pri kriteriju avtohtonosti/priseljenosti se medsebojno diferencirajo stališča. Največje razlike se kažejo med tistimi, ki so se v Slovensko Istro priselili pred, in tistimi, ki so to storili po 15. letu starosti. Iz rezultatov lahko sklepamo, da so priseljenci, ki so se v Slovensko Istro priselili po 15. letu starosti, bolj naklonjeni medkulturni strpnosti, pa čeprav imajo sami morda občutek, da so kot pripadniki (uradno nepriznane) manjšine odrinjeni nekoliko na obrobje, in se jim kljub prednostim, ki jih načelno prinaša dvojezičnost, zdi, da bi bilo vseeno najbolje, ko bi vsi govorili le en skupen jezik. Verska pripadnost je dejavnik, zaradi katerega se stališča izprašancev razlikujejo le tedaj, ko so povezana z narodno pripadnostjo, kar kaže na večjo povezanost med narodno in versko pripadnostjo kot pa med versko pripadnostjo in odnosom do dvo- oziroma večjezičnosti.

Na podlagi rezultatov raziskave je moč trditi, da so prebivalci Slovenske Istre "po duhu" oziroma stališčih do dvo- in večjezičnosti ter do medkulturne strpnosti primerno "pripravljene" na vstop v Evropsko skupnost ter da lahko s svojo "odprtostjo" še nadalje prispevajo k razvoju nekaterih izmed temeljnih deklariranih vrednot skupnega evropskega prostora. Iz raziskave izhaja, da stališča, v katerih se kaže naklonjenost dvo- oziroma večjezičnosti ter kulturni strpnosti, prispevajo k ugodnemu izidu dvojezične vzgoje pri mladih prebivalcih Slovenske Istre. Zaradi ugodne večkulturne "klime" se namreč slednji lahko uravnoteženo identificirajo z obema avtohtonima jezikoma in kulturama, kar, kot trdi Lambert (1967 v Cummins, 1984), omogoča najboljši možni izid za osebnostni razvoj v večkulturnem okolju.

SLOVENE ISTRIA, THE INTERSECTION OF LANGUAGES AND CULTURES: ON WHAT ASPECTS DO THE LINGUISTIC AND CULTURAL FUTURE OF THIS AREA REST?

Marina FURLAN

University of Primorska, Science and Research Centre of Koper, SI-6000 Koper, Garibaldijska 1

e-mail: marina.furlan@zrs-kp.si

SUMMARY

The research presented by the author in her article has been carried out within the framework of an extensive study regarding the identity of Slovene Istrians: "National and Cultural Identity in the Area of Slovene-Italian Cultural Contact in the Processes of European Integration". The basic objective of the research was to assess the attitudes of the inhabitants of Slovene Istria towards the immigrants as members of other ethnic communities, towards linguistic and national minorities and bi- or multilingualism. In order to get appropriate answers to the raised questions, a five-grade attitude scale of the Likert type was used. The research included a representational sample of Slovene Istrians. On the basis of the obtained results, the author concludes that the inhabitants of Slovene Istria are predominantly favourably disposed to multilingualism and cohabitation with members of ethnic communities different from their own.

Key words: attitudes, bilingualism, intercultural tolerance, multiculturalism, Slovene Istria

LITERATURA

- Cummins, J. (1984):** Bilingualism and cognitive functioning. V: Shapson, S. in D'Oyley, V. (eds.): Bilingual and Multicultural Education: Canadian Perspectives. Clevedon, Multilingual Matters, 55-67.
- Ely, R., Berko Gleason, J. (1996):** Socialization across Contexts. V: Fletcher, P., MacWhinney, B. (eds.): The Handbook of Child Language. Oxford, Blackwell Publishers, 251-255.
- Furlan, M. (2001):** Mladostnikova osebnost in njegove socialne vrednote v dvojezičnem okolju. Doktorska disertacija. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Furlan-Pahulje, M. (1997):** Vpliv socialnokulturnih dejavnikov na psihosocialni razvoj otrok in mladostnikov v dvojezičnem okolju. Magistrsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Grosjean, F. (1982):** Bilingualism in society; The Bilingual Child. Life with two languages: an introduction to bilingualism. London, Harvard university press, 127-227.
- Hayes, N. (1998):** Foundations of Psychology. An introductory text. London, Thomas Nelson and Sons.
- Mikolič, V. G. (2003):** Jezik kot odraz etnične ozaveščenosti v narodnostno mešanem prostoru Slovenske Istre. Doktorska disertacija. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Pease-Alvarez, C., Vasquez, O. (1994):** Language socialization in ethnic minority communities. V: Genesee, F. (ed.): Educating Second Language Children. Cambridge, Cambridge University Press, 82-102.
- Romaine, S. (1994):** Language in Society; An Introduction to. New York, Oxford University Press.
- Rus, V. S. (1994):** Socialna psihologija: teorija, empirija, eksperiment, uporaba I. Ljubljana, DAVEAN.
- Sapir (1972):** Cultura, linguaggio e personalità. Paperbacks 33. Torino, Einaudi, 55-64.
- Sedmak, M. (2001):** Narodnostno mešane zakonske zveze kot oblika interpersonalnega kulturnega soočanja. Doktorska disertacija. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
- Varro, G. (1990):** Enfants et adolescents mixtes: une identité spécifique? Enfance, 3, 303-322.